List 23. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. junija 1878.

Obseg: Razpis štipenpij na kmetijski šoli v Mödlingu. — Začetek nauka na c. k. svilorejski poskušalnici Goriški. — Pismo glavnega odbora družbe kmetijske do podružnic kmetijskih na deželi. — Živinozdravniške skušnje. — Mlato ali ječmenove tropine — jako dobra krma za živino. — Na Pehlicah. — Turki pred Dunajem 1529. leta. (Dal.) — Hiša za slepe v Lincu. — Vreme in življenje v Kalabriji na Laškem. — Jezikoslovka. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Tudi sinovom slovenskih starišev na znanje.

Razpis štirih štipendij

na triletni kmetijski šoli „Francisco-Josephinum“ v Mödlingu poleg Dunaja

za šolsko leto 1879., 1880. in 1881.

Ena štipendija je državna (Staatsstipendium), druga je štipendija nadvojvode Franc Karola (Erzherzog Franz Karl), dve pa ste štipendiji cesarski, osnovani od Nj. veličanstva Franc Jožefa, po katerem tudi Mödlinška kmetijska šola ima ime „Francisco-Josephinum“.

Vsaka štipendija znaša po 250 gold. na leto. Dobiti morejo tako štipendijo sinovi vsake dežele našega cesarstva. Pogoji za to pa so:

1) da stariši ali varh (jerof) pismeno potrdijo, da so zadovoljni, da njihov sin ali varovanec stopi v to šolo; 2) da je prošnjik najmanj 16 let star; 3) da s spričali dokaže, da je z dobrim vspehom dovršil 4 šole gimnazije ali realke. Kdor more dokazati, da se je že nekoliko vednosti pridobil kmetijskih, ima prednost pred drugimi.

Prošnje z dotičnimi dokladami se morajo zadnji čas do 31. avgusta letošnjega leta vložiti pri vodstvu gori imenovane šole (Direction des Francisco-Josephinums in Mödling bei Wien), kjer se dobivajo tudi osnovni programi te šole.

Po želji c. k. ministerstva kmetijstva

centralni odbor družbe kmetijske Kranjske.

Na c. k. svilorejski poskušalnici Goriški

se nauk o sviloreji prične 17. junija t. l. in končá 20. julija t. l.

Več o tem se izvé pri vodstvu tega zavoda.

V Gorici 27. maja 1878.

Pismo glavnega odbora družbe kmetijske

do podružnic kmetijskih na deželi. *)

Pri tej priliki razodeva podpisani odbor častiti podružnici željo, naj si na vso moč prizadeva, v pospeh družbinega delovanja pridobiti novih udov, kajti le po mnozih udih sega kmetijska družba v okroge malih kmetovalcev in s tem dosega glavni svoj cilj in konec.

Ne sme se pozabiti, da državne subvencije v povzdigo različnih kmetijskih razdelkov ne bode zmiraj tako obilo kmetijskim družbam dohajale kakor dozdaj, kar se že pri letošnjih manjših podporah kaže, in da naposled utegnejo ti državni viri popolnoma vsahniti. V tem slučaji družba ne bode imela drugih pripomočkov za izpolnovanje svojih nalog, kakor edino le obresti od svojih malih kapitalov in pa letne doneske svojih udov. Brez denarja pa nobeno društvo ne more delovati, če je, na pr., treba podpore dati kaki občini za plemenskega bika, za napravo potrebnega vodnjaka, za nakup kake izgledne kmetijske mašine, za podporo o napravi šolskih vrtov, za nakup dobrih semen, v razdelitev manj premožnim kmetovalcem, za povzdigo čebelarstva, svilo- in sadjereje, za izdanje kake dobre podučne knjige itd.

Vse to naj bi premislil vsak domoljub, ki je že ud, pa tudi naj bi se na srce položilo vsakemu, kdor hoče postati ud družbe kmetijske, da tu ne gre za to, da bi za tista dva goldinarja, ki jih ud na leto družbi donaša, sam za-se v gotovem denarji toliko dobička imel, kolikor v družbino blagajnico plača, ampak da gre tu za splošni blagor in napredek kmetijstva naše dežele in da iz tega občnega blagra doteka potem tudi posameznim kmetovalcem več ali manj koristi.

Čem več udov šteje kaka družba, tem bolj zdatno je potem njeno delovanje. To vidimo pri družbi kmetijski na Koroškem in na Štajarskem, ki obe štejete v primeri veliko veliko veče število družbenikov kakor naša.

Čem več ima podružnica tudi denarne pomoči za svoje delovanje, ker po družbenih pravilih sme

*) To pismo, razposlano predstojnikom kmetijskih podružnic, nam je izročil častiti odbor družbe kmetijske Kranjske s prošnjo, naj en odelek tega pisma priobčimo tudi v „Novicah“, da ga zvedó vsi, katerim je mar za napredek kmetijstva. Vred.

podružnica polovico svojih dohodkov vsako leto obračati za svoje potrebščine.

Želeti je, da bi vsi naši rojaki poznali natanko namen družbe kmetijske, katere korist je posebno s tem potrjena, da že 110 let obstojí, je dovršila že mnogo koristnih naprav, na svitlo dala veliko dobrih bukev, vzdržuje že čez 27 let podkovsko in živinozdravniško šolo v Ljubljani, katera vživa veliko zaupanje tudi pri slovenskem narodu na Štajarskem in Goriškem, ki svoje sinove radi pošiljajo v to učilnico, in da po njenem zgledu snujejo tudi druge dežele enake šole.

Družbe kmetijske so povsod svetovalke c. kr. deželnih vlad in pa sl. ministerstva kmetijstva; v vsaki važni zadevi jih visoka vlada poprašuje za njih mnenje in želi izvedeti njih nasvete; na kratko rečeno: družbe kmetijske so vladi o kmetijskih zadevah to, kar so obrtnijske zbornice o obrtnijskih zadevah; le-ta veliki razloček pa je med kmetijskimi družbami in obrtnijskimi zbornicami, da obrtnijske zbornice za svoje potrebščine davek nakladajo dotičnim obrtnikom in rokodelcem, družbe kmetijske pa si za svoje potrebščine iščejo pripomočkov le v prostovoljnih doneskih za blagor domovine vnetih mož.

Podpisani odbor se za trdno nadja, da bode častita podružnica rada spolnila željo, ki jo ji to pismo razodeva z ozirom na skušeno geslo, da le „z združeno močjo se dá kaj doseči!“

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 8. maja 1878.

Živinozdravniške skušnje.

* *Zdravilo, če po porodu iztreba pri kravah v maternici zaostaja.* — Kakor kmetijski časnik „Landw. Wochenblatt für Schleswig-Holstein“ poroča, je dišeča perla ali prvénec (Waldmeister, asperula odorata), katera se tudi pri nas v senčnatih gojzdih pogostoma nahaja, dobra pripomoč, če se krava po porodu o pravem času ne iztrebi. Nabrana rastlina naj se posuší; posušene vzemi dobro perišče in jo pol ure kuhaj v vodi, da ti po kuhi ostanejo še 3 steklenice po pol litra polne. Ko si to kuho precedil, daj kravi zjutraj, opoldne in zvečer po eno steklenico te perline vode. Čez malo dni se potem krava iztrebi.

* *Garje ovcam prežene brinjevo olje*, če se ž njim garjevi kraji namažejo. — Nek časnik trdi, da ga ni boljega zdravila. Med druzimi zdravili utegne tudi to ostro olje dobro biti.

* *Bistvo črma ali vrančnega prisada* (*Milzbrand*) po poročilu slavnoznanega naravoslovca Pasteur-a v Pariški zdravniški akademiji obstaja v tem, da v vsaki kapljici krvi take živine, katera za to boleznijo boleha, ali je za-njo poginila, se nahaja mnogo gliv (bakteride, Spaltpilze se imenujejo v znanstvenem jeziku), po katerih kri ni več za življenje ugodna. Pasteur je cepil tako kri v kri zdrave živine, in naglo je zbolela za vrančnim prisadom. Edino le pri kokoših se mu ni posrečilo to cepljenje vrančnega prisada, kajti nobena kokoš ni zbolela za to boleznijo. — In zakaj ne? On pravi, da tiči imajo veliko bolj vročo kri memo druge živine (kri tičev kaže 42—43 stopinj gorkote po Cels., druga živina pa le 35—39 stopinj) in v tem utegne vzrok razločka biti, zakaj ni perutnina podvržena tej bolezni. — Da perutnina ni podvržena tej bolezni, ni res po drugih obilnih skušnjah, kajti znano je, da kokoši, puranov in druge perutnine pocepa včasih prav veliko za naglim vrančnim prisadom. Podkožno vlivanje (injekcije) karbolične kisline se priporoča zato pri vrančnem prisadu pri prešičih in drugi domači živini. Vse lepo rečeno, pa težko storjeno!

Odgovor na vprašanje.

S Št. nam je od g. M. S. došel sledeči dopis: „Že več časa bolehajo tukaj krave, postanejo klaverne in mrzle po vsem životu, ne jedó, noge se jim tresejo, posebno zadnje, in sploh ne morejo na noge; nekatere se kmalu ozdravijo, nekatere pa so po dva meseca bolne. Skušali smo že marsikaj, pa ne pomaga nič. Naj tudi nam „Novice“ dober svet dadó. Prosimo!

Odgovor. — Popis bolezni je tako drobán, da se bolezen — ker ne vidimo bolnih krav, pa tudi hlevov ne, ali je v njih morebiti prepiha preveč ali kaj druzega napačnega, da se krave prehladijo — more le bolj uganiti, kakor za gotovo zaznamovati. Da je živina klavrna, postane mrzla in vroča, se trese, se jej ne ljubi jesti — to vse so splošna znamenja vročnice; kje pa je sedež bolezni, ta znamenja ne povedó. Po Vašem popisu smemo misliti, da je bolezen po prehlajenji kravam v noge stopila; to je „reumatiška hromota“. Če je to, treba najprvo odstraniti vzroke bolezni; krava naj je na gorkem in suhem; bolne noge naj se namažejo s trpentinovim oljem, kateremu se polovica kafrovca pridene, in ko so tako dobro vribane bile, naj se gorko zavijejo; vsak drug dan naj se to vribanje ponoví, dokler se ne kaže krava bolja. Notranjih zdravil ni treba.

Mlato ali ječmenove tropine — jako dobra krma za živino.

Kako dobra krma goveji živini je mlato (ječmenove tropine), to tudi naši kmetje čedalje bolj spoznavajo. Skonca jim je bila ta živinska piča nova, in kakor se vsaka nova reč trikrat, štirikrat prej od strani pogleda, predno se poskusi, se tudi mlata niso hoteli poprijeti. Zdaj pa, ko so se prepričali, kako se debelí goveja živina od te krme, se je poprijemajo bolj in bolj, in vsak, ki je to izvrstno krmo poskusil, je prepričan o njenem sijajnem vspehu — posebno pozimi, kedar primanjkuje druge piče za živino.

Dokaz o tem, da se živinorejci čedalje bolj poprijemajo mlata, je to, da ga Kozlerjeva pivovarna leto za letom več prodaja — ne le po okolici Ljubljanski, ampak tudi na vse kraje, kjer se kmetje z živinorejo pečajo. Kakor se nam pripoveduje, je namreč ta pivovarna lansko leto že prodala umnim živinorejcem več ko 15.000 centov mlata in okoli 1500 centov ječmenove kalí in je popraševanje po tej izvrstni živinski krmi tudi letos čedalje bolj živahno, posebno, ker je cena zeló nizka. Mlato je namreč veliko bolj redivno od najboljših otrobov, v ceni pa ne više. Cent te krme zaleže za cent najboljšega sená. Mlato se zmeša z reznico, namoči z vodo in poklada živini, ki ob tem naglo debelí. Posebno dobro tekne molznim kravam, ki dajó po njem obilno in dobrega mleka in vrh tega tudi debelé.

O tej priliki še nekaj. Razen dobre krme imajo od pivovarnic kmetovalci še druge koristi. Tako na pr. potrebuje Kozlerjeva pivovarna v Ljubljani leto za letom po 60.000 do 70.000 centov ledú, za katerega dobivajo okoličani 6000 do 8000 gold. na leto. Ali ni to lep zaslužek, zlasti pozimi, ko niti kmet niti živina nima zaslužka? To se zasluži pri stvari, ki se sama naredi in sama zopet stopi, ki tedaj sama na sebi ni nič vredna. V Šiški so spoznali to korist in nalašč za led po svojih senožetih napravili bajarje.

Slednjič še eno. Kjer se pridela toliko mlata iz ječmena in porabi toliko ledu, kakor v pivovarni Kozlerjevi, ne mora li tam biti tudi pivo tako, da lahko skuša se z vsem tujim blagom?

Popotne črtice.

Na Pehlicah.

„Je pa že zopet tisti „politični sitnež“ šel par korakov z Ljubljane in zdaj se baha kakor da bi bil prišel iz Amerike.“ Tako bo morda kdo rekel zagledavši nadpis in — prav ima. Motil pa se bo, če misli, da bo od mene kaj posebno novega zvedel. Vse bo staro in celó domače. Od mene ni pričakovati, da bi o svojih potovanjih zvedel za kake nove zveri ali celó za nove dežele.

Kje so, kaj so Pehlice? Komur ta beseda ni znana, naj mu ob kratkem povém, da je to zemlja, ki se prične za Šmarno goro na levem bregu Save in se razprostira proti Grintovcu — kako daleč, sam ne vem in menda tudi drugi natančno ne. Gotovo je le to, da je na nji vsa Vodiška fara in še več vasí drugih fará. To kratko zemljepisno pojasnilo le zato, da ne bi kdo mislil, da so Pehlice v Ameriki ali še dalje kje.

Zasrbele so me zopet pete, da grem za par ur z Ljubljane. Kam? „Ves svet si že obletal, le v rojstni kraj te ni nikoli! Kaj se ti je ta zameril?“ Tako mi očita vest in ker sem imel tam tudi druge opravke, hajdi, v Gorensko stran, dokler gore ne stavijo mej. Po starem svojem načelu peš-hoje vzdignem tudi ta pot peté in jo mahnem proti Šentvidu.

Šentvid je vsakemu znan že po ranjkem blagem župniku, gospodu Blažu Potočniku. Da seme, ki ga je sejal, ni segnjilo, dokaz temu je vseskozi narodna vas, ki ima svojo čitalnico in za narodno reč posebno vneta dekleta. Kar me je ta pot veselilo, je bilo obilno cvetje na drevji — dokaz, da so ljudje pridno trebili gosenice.

Dober četrt ure od tod in tik za železniško postajo je vas Vižmarje, znana po slavnem taboru l. 1869. Za tem je pogorela, zato so poslopja rumenkasta po opečnih strehah, a drevja je malo, ga pač niso še zasadili. Tem lepše pa je polje tu okrog. Nekdanjo pusto „Vižmarsko gmajno“ so zasejali in zasadili, pod klancem sem videl prav lep vrt mladih drevesec v najlepšem cvetji, s katerim je bila celó cesta potresena. Ob cesti proti mostu je več novih ali na pol dodelanih hiš. Pridnost povsod iz zemlje gleda. Tudi cesta je v lepem stanu.

Kmalu prideš do mosta „na Brodu“, kjer je znana narodna hiša Koširjeva. Nekdaj je bil tu brod pod Šmarno goro, potem je napravil Smleški graščak baron Lazzarini most, od katerega še zdaj mostnino pobira.

Vkrenivši v levo pridem do Tacnja, kjer je precejšnja obrtnija s hišnim orodjem in barigljami. Dokler še ni bilo železnice, so izdelovali tu sila veliko sodov in barigelj, katere so po Savi pošiljali navzdol. Zdaj pa delajo z Vižmarci vred večidel le za Ljubljanske trgovce s hišnim orodjem, a zaslužek je manjši. Drevje je bilo tudi tù v lepem cvetu, na njivah povsod obilna lepa rast.

Četrt ure od tod prideš v Šmartno. Tu ni nič posebnega, kakor lepa cerkev in pokopališče, za kar gre zasluga posebno sedanjemu župniku, prečast. gosp. Namretu, za cerkev in narod jako vnetemu rodoljubu. Na koncu vasi je nekaj pečí, v katerih lonca žgó. Pod vasjo je do Gamelj več senožét, pa bolj močvirnih, skoz katere teče voda Gameljšca.

Od tod prideš v log o podnožji Šmarne gore. Jako prijetna je ta pot, senčnata, čeravno so že mnogo drevja izsekali. Poli dvanajstih je ura in iz Šmarne gore zadoní milo, a vendar močno véliki zvon. (Na Šmarni gori zvoni namreč vselej o pol dvanajstih.) Hilzerjev bron se razlega po dolih in vse se odkrije ter zré kviško na goro k Mariji, katere mesec je ravno ta. Le kukavice, katerih je vse polno po zelenji v hribu, ne utihnejo, ampak pritrkavajo drugim ticam. Res čarobna naravna godba!

Stopiva dalje; odpre se pogled v „Pehlice“ in še s snegom ob vrhu zarobljene planine Grintovca ali Kamniške. Na desni zagledava vas Povodje. Tù je stara hiša Belčičeva, ki je stala še o tistem času, ko so divji Turki prihajali k nam. V tej hiši se je zgodilo ono, kar je bilo predlanskem v „Novicah“, da so namreč Turki vjeli gospodinjo ter jo gnali na Turško, da jim je kruh pekla. Zdaj je izmrla rodovina, posestvo je bilo prodano in mlinar, ki je kupil hišo, jo je podrl — menda lani. Škoda za tako starinsko poslopje, čegar zidovja so bila taka, kakor se vidijo hiše narisane v Valvazorji. Turki niso razdjali zidovja, sedanji gospodar ga je; zdaj vidiš tam le še kup kamenja. Žalostno!

Prideva na Skaručno. Cerkev „pri sv. Luciji“ je daleč znana božja pot. Stara je že, še v Valvazorji je narisana. Prej je bila črna, pozneje so jo pobelili, a po tem je zgubila svojo starinsko podobo. Imenitna je pa gotovo razen tega še tudi po svoji „fresko-maleriji“, ki predstavlja mučenje sv. Lucije. Na oboku se bere številka 1629. Kamen v cerkvi pripoveduje, da je cerkev blagoslovil grof Barbo. Kdaj je zidana, se ne vé, vsaj jaz nisem mogel tega zvedeti. Pred par leti je stala tù še velikanska lipa, viša od zvonika, ki je tudi v Valvazorji še videti. Bila je vkljub silni starosti trdna, stala bi bila lahko še leta in leta; a posekala jo je nevednost in zdaj stojí že marsikatera podoba iz nje izdelana v kaki cerkvi ali kje drugje. Deblo je bilo debelo, da so ga komaj trije možje objeli. Okrog cerkve so še zidovi, od katerih so bili ljudje odnosili za svoja poslopja kamenje. Bil je to tabor zoper Turke, v sredi njega sedanji trdni zvonik, ki je stareji od cerkve. Na južni strani cerkvenega zidú je velikanska podoba sv. Krištofa, ki Jezusa nese čez vodo, za palico ima velik hrast. Ta podoba, enaka po delu onim po cerkvi, se že od daleč vidi; prestala je že mnogo neviht, dež jo je pral, a je še vedno enako živa. Naj omenim še to, da so črni zvonik dolgo belili, ker se je kmetom „pregrd“ zdel; a barva je ostala še le, ko so jej olja primešali.

Po tem kratkem popisu podajva se v vas. Žejna sva in morda tudi lačna. Tu je gostilnica Ingličeva, zdaj znana že Ljubljančanom, ki o nedeljih in praznikih gredó dalje, kakor do Šiške. Gostilničar Matevž Sršen (v Kamniku so ga dolgo pisali „Sehrschön“) je pošten naroden mož, gostilnica njegova dobra in ne predraga. — Ta vas je bila pred več leti pogorela, zato vidiš večidel zidane in z opeko krite hiše, drevja pa še malo, tem več pa lepega polja.

Memo znamenja, s podobami svetnikov okinčanega po kmetiškem samouku, prideš v Polje. Tudi ta vas je bila pogorela, tedaj se zeló nova vidi. A žalostno! Drevja je pač še, kar ga je po požaru ostalo, a še to je golo, do malega brez cvetja. Zavzet nad tem prašam posestnika, ki ima lep vrt, kaj je temu vzrok.

„Gosenice so vse požrle“, je odgovor.

„Zakaj jih pa niste potrebili?“

„Kaj pomaga trebiti meni, če pa sosedje tega ne storé“, odgovori mož.

Je že križ. Deželni zbor je sklenil postavo o preganjanji mrčesov, a kaj pomaga, če nihče ne gleda na to, da bi se ta postava spolnovala! Vrh tega sem v tej vasi zvedel, da le otroci kaj beró. Če potem prav otrok dobí v roke kak časnik, kako podučno knjigo in pové odraščenim, kaj bi bilo dobro in koristno, pravijo:

*

„Kaj vé otrok! Ko sem jaz oral, vrt gleštal, sejal in sadil, kje je še bil!“ — Se vé, od takih ljudí odletí vsak poduk, zato jim snedajo gosenice vrte in zelnike, zato je žito redko, čeravno polje mastno, rodovitno, zato oboža hiša za hišo — posebno pri sedanjem hudem davku.

Ozrem se nazaj in zagledam vas Repnje; nekdaj se ni videla tako dobro, zakrival jo je gozd. A ta je zginil, mesto visokih smrek, lepih borovcev, zelenih bukev in košatih hrastov seže tvoje oko čez nizko grmovje, ješevje in trnje. Kdaj bo iz tega zopet gozd! Res, da kmetič, kedar letine ni, za davek in svoje potrebe ne dobí denarja, kakor iz hleva in gozda, a kaj bo, če se bodo gozdi tako brili, kakor je to v Vraščici in Repenjskem hribu! Že se delajo plazi, kepa zemlje gre za kepo navzdol, kažejo se gola rebra, katerih se ne prime več drevesno seme; Kras se tudi že na Gorenjsko pomika. Sedanji prebivalci imajo še drv, lesa in stelje, a kaj bodo imeli sinovi, vnuki? Drevje ne raste tako obilno, kakor ljudje.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem.

Priredil M. Molek.

Turki vdrugič pri Dunaji. (1683.) *)

(Dalje.)

Bitva, jako krvava bitva še ni bila odločena, zmaga je omahovala — Kara Mustafa vendar mislil se je zmagovalca. Vojvoda Lotrinški, prepričan, da zdaj veljá ali nikdar — zapové z vso silo napasti desno Turško krilo ter vzame glasovito veliko baterijo pri Döblingu. Še celó velika reduta (vtrjeni nakop), zavarovana z desetero topov (imenujejo se še zdaj „turške šance“), se zmagovalcem ni mogla ustaviti. Poljaki pričeli so lože dihati in lotila se jih je neizrekljiva želja nad Turkom maščevati se. Kralj njihov je z lastno roko posekal več Turkov in eno turško zastavo vplenil. Mejni grof Badenski je prodrl z nekaterimi trumami dragonov do nakopov pri „Škotskih vratih“; pogum so si dajali s trobentami in pavkami. Stahremberg mu pride iz mesta naproti in mu obljubi, da hoče Turške nasipe s silo napasti.

Prvemu naskoku iz mesta so se Turki hudo ustavili, obrnili nekoliko topov še proti pomočni kristijanski armadi. Al strmite! Turkov se nagloma polasti neka čudna bojazen; zastonj se trudi véliki vezir vstaviti jih pri Šent-Urhu le za kake pol ure. Vse križem beží, kodar in kamor kdo more, nered bil je velikansk. Bežali so čez Dunajske gore, da so jih komaj peté dohajale; pobrisali so jo bili blizo do mesta Gjurovega (Raab) na Ogerskem.

Napad Lotrinžanov je bil odločilen. To se je godilo ob pol petih zvečer; ob 6. je bila bitva že popolno odločena. Prav za prav je v štirih urah bilo vse pri kraji, ker se je splošni boj začel ob dveh in je trajal do šestih. Avstrijanci in Saksonci pa so se s Turkom ves dopoldan in pa popoldne bíli na levem krilu. Turka je padlo kakih 25.000 pod kristijanskim mečem; kar je še živega ostalo, podila sta ga dva Avstrijska polka dragonov do Fiše; trudnost in tèma ste tudi temu konec storili.

Vojvoda Lotrinški je s svojimi še celo noč na nogah bil; pobočnika (adjutanta) svojega grofa Auersperga pa poslal k cesarju v Dürnstein pri Kremsu z veselim poročilom sijajne zmage. Plen, ki so ga kristjanje dobili, je bil silen; dobili so 370 topov, véliko zastavo prerokovo, več druzih manjših zastav in konjskih repov in pa 15.000 šotorov, v nekaterih so našli še jedila na mizi in kruh v peči.

Najboljši plen pa, to je, Kara Mustafov šotor, vreden do dva milijona, dobil je Poljski kralj Sobieski. Šotor je bil krasno olepšan z zlatom in srebrom pa z drazimi kamni; vrh tega je dobil še lepo vojno orožje njegovo, drago opravljenega konja, skrivno pisarno in v njej pisma zeló važna, iz katerih je bila razvidna Magjarska nepoštenost pa tudi Francoska umazana politika do Avstrije. Ko je bil Ludevik XIV., kralj Francoski, zvedel, da je Dunaj rešen, se je silno prestrašil; — prekanjenec je upal, da bodo Nemci njega pomoči prosili, ako Dunaj pade; potem bo napal Turka in nastopil cesarski prestol kot rešitelj Nemčije!

Celih 12 tednov zaprti Dunajčanje so se 13. dne septembra, ko se je jelo daniti, zopet enkrat iz mesta podali v sovražnikov tabor. Ker so bila mestna vrata še zapahnjena, skakali so čez podrtine; vse je iz mesta vrelo, kar je le moglo, nadjaje se silnega plena, in res motili se niso. Toliko je bilo nakopičenega vsakovrstnega blagá, da so vojaki, ko jim je bilo dovoljeno pleniti, le gotov denar in druge dragocenosti pobirali, vse drugo pa Dunajčanom pustili.

Zdaj se je še le prav očitno pokazalo, kako so Turški častniki za-se skrbeli, ubogi prostak pa je moral stradati.

Dobili so do 20.000 bivolov, volov, velbludov in mul; do 10.000 ovác; 100.000 maltrov rži (en malter 192 vaganov), polne zaloge kave, sladkorja, medú, olja, riža, zabele, pavole, usnja in kožuhovine; zraven še neizmerno veliko orožja in druge priprave za vojsko.

Ko so hišni gospodarji iz mesta na razvaline prišli, marsikdo ni vedel, kje je njegova hiša stala; marsikdo pa v svojih kletih in shrambah je toliko blaga našel, da si je veliko lepšo hišo sezidal, kakor jo je poprej imel. Nekateri so prav obogateli s tem blagom. Prebivalstvo se je zeló zmanjšalo, kajti vojska in kuga je vzela kakih 44 viših častnikov in druzih do 20.000.

Pričelo se je bilo po dolgem in britkem obleganji čisto novo življenje.

Ko je vse iz mesta šlo pobirat, kar je bil Turek pustil, šel je na plen tudi škof Kolonič. Čuden zaklad je našel — do 500 zapuščenih krščanskih otrók sirot, katerih stariše je bil dal pomoriti neusmiljeni véliki vezir še pred vojsko. Škof je postal pravi oče tem sirotam. Pa še nek drug plen je našel — ranjene in nalašč neusmiljeno poškodovane vojake. Tudi te je tolažil in jim pomoči oskrbel.

13. septembra zjutraj so se Štubenska vrata najprej odprla. Stahremberg in drugi generali so jezdili v sovražnikov tabor, v šotor vélikega vezirja h kralju. Sobieski mu pride naproti, objame ga prisrčno, poljubi in pozdravi kot „viteza junaka in brata“; potem sta skupaj ogledovala strašanske nasipe in podkope, ki jih je bil Turek napravil. Stahremberg se ni mogel načuditi, ko je videl, kako junaško ste se branili trdnjavi cesarska in lebeljska, — kako so znamenitnejše ulice bile vse prekopane, zadelane in z verigami prepreżene, poprejšnjim prav nič podobne. Vrla junaka sta jokala, ko sta videla podrte najkrasnejše palače, razrušene lepe hiše meščanov, — ko sta videla, koliko je trpel cesarski grad, koliko častitljiva cerkev sv. Štefana — priča dosti veselih, še več pa žalostnih dni, — kako so mrtva trupla sèm ter tjè ležala, ker ni bilo mogoče vseh pokopati.

*) Nadaljevanje članka v 13. listu „Novic“.

Šla sta potem viteza branitelj in rešitelj mesta od Škotskih vrat v Turške približevalne rove do Štubenskih vrat. Kamen v jarku med cesarskimi in Škotskimi vrati kazal je kraj, kjer je počival trudni in zdelani kralj. Ta sam na sebi malo vredni spominek, za Dunajčane pa velike zgodovinske važnosti, je izginil, ž njim tudi marsikaj druzega, ko je Napoleon I. že po sklenjenem miru meseca oktobra in novembra leta 1809. vse naredbe od Koroških, Štubenskih vrat noter do trdnjave na „Elendu“ odpraviti dal.

(Konec prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Hiša za slepe v Lincu.

Naša Avstrija ima prav malo tacih humaniternih zavodov, v katerih se izreja nesrečna mladina, ki je slepa ali mutasta. In vsi taki zavodi, kakor na primer, hiša za gluhoneme (mutce) v Gorici, hiša za slepe v Lincu, niso državne naprave ali javne dežele, ampak stvar so najbolj dobrotljivih ljudí.

Ker za slepe otroke ima Kranjska dežela nekoliko štipendij, s katerimi se pošiljajo v Linc (gornjo Avstrijo), zato vstrežemo morebiti nekaterim bralcem „Novic“, ako nekoliko opišemo Linški inštitut za slepe.

Ta zavod je privaten, se vzdržuje po dobrotnikih in pa po plačah, ki jih odrajtujejo v ta zavod sprejeti slepi. Vodjo, ki je zmirom duhovnik, izvoli Linško škofijstvo, potrditi pa ga ima c. k. deželna vlada.

Redna učitelja sta 2, učiteljice so 3, poleg teh so pa tudi izredni učitelji za petje, orglje, citre, pletenje jerbasev itd. Nauki v 3 razredih so: krščanski nauk, branje, pisanje, slovnica (se ve da nemška), računanje, spisje, zemljepisje, prirodopisje, fizika, geometrija, petje, ročna dela (dekliška in deška) in telovadba.

Slepih moškega spôla je zdaj v tem zavodu 24, ženskega 18, skupaj 42; med njimi 7 do 14 let starih 24, 14 do 18 let starih 11, vsi drugi so stareji, eden je blizo 50 let star; — 24 je zakonskih otrok, 18 pa najdencev, — 31 jih je iz gornje Avstrije, 5 iz Kranjskega, 2 iz Koroškega, 2 iz Salcburškega, 1 iz Štajarskega in 1 iz Tirolskega, — vsi so katoličani.

Hrano imajo dobro, naprav za razveseljevanje tudi ne pogrešajo.

Kdor hoče v ta zavod sprejet biti, mora najmanj 6 let star biti, čez 14 let starega ne vzamejo nobenega, sicer mora biti zdrav in poduka zmožen. Vodstvo v Lincu jih sprejema. Letna plača za slepega znaša 105 gold. Obdržijo se 8 let, potem morajo domú.

Vreme in življenje v Kalabriji na Laškem.

Pismo Kranjca Kranjcu. *)

Predragi prijatelj! Jez vzamem peró v svojo desno roko, da Ti dam vedeti, kako se tukaj v Kalabriji godí. Želim, da Te zdravega in veselega dobí to moje pisanje, kakor sem jez zdrav, hvala bodi Bogu!

Vročina se je začela grozno huda, letina kaže lepo, pšenica je že pred enim mesecem bila v klasji, drevje pa je ocvelo že prve dni sušeca. Meseca avgusta pa ne bode ne enega lista zelenega od same vročine, ki je taka tukaj, da prav tla gorijo in jo človek komaj strpí. Pa bi še vse prestal, ko ne bi imeli tako slabe vode in slabega zraka. Mislim, da zapustimo kmalu to železnico, pa jo odrinemo proti naši zdravi deželi domú. Mašina je že začela šuto na linijo vozit, tako, da do septembra ali pa oktobra meseca bode železnica gotova. Pasalo je že eno leto, kar smo proč od naše domovine, pa nisem še slišal maše brati in ne zvona k maši zvoniti. Dela se tukaj vsak dan, naj je praznik ali nedelja; tudi tukajšnji kmetje ne poznajo nobenega praznika, na dan sv. Telesa in vse praznike kopljejo in orjejo. Samo na dan sv. Katarine nobeden ne dela; to jim je velik praznik, ta dan si opanke sušijo, nosijo se sicer tako, da bi Fatur va-nje strelil, ker bi mislil, da so kosmat medved, kajti hlače in lajbelc imajo iz ovčjih kož, katerih dlaka je ven obrnjena; klobuk je en pošet visok; opanke imajo iz surove kože, pa tako, da le na prstih imajo malo kože, na peti nič.

Moplungo 6. maja 1878.

*) To pismo je, kakor je omenil dopisnik „iz zgornjega Zemona“ v zadnjih „Novicah“, došlo mu od prijatelja iz Moplunga v Kalabriji, kjer delajo železnico. Kalabrija je najjužnejši konec Italije, sila vroč. Pismo prostega delavca je zanimivo, zato naj gré po svetu. Vred.

Kratkočasnica.

Jezikoslovska.

(Vsakemu svoje.)

Madjarski jezikoslovec: „Beseda ‚bolha‘ v našem jeziku ni naša domača, nego slovanska; tedaj smo dobili Madjarji bolhe od Slovanov.“

Slovanski jezikoslovec: „Istina; ali óno živalico, ki ima šest nóg, a lazi vendar po glavi,*) imenujete s pravo madjarsko besedo tetii; — take živalice ste prinesli tedaj vi iz Azije sabo.“ —r—.

Naši dopisi.

V Gorici 2. junija. — V mnogih vaseh po Lahih in Brdih so bile te dni posebne cerkveno-patriotične svečanosti o priliki, ko se je prebral cesarjev odgovor na znano vdanostno adreso. Odlično sijajna je bila ta slavnost pretekli četrtek (na vnebohod) v bližnji Podgori, ki je že nekako predmestje Goriško. V Podgori stanujeta eminentno avstrijski grajščak grof Iv. Lud. Attems in lastnik sloveče ondašnje papirnice, g. baron Ritter; v ostalem pa je Podgora zadnja slovenska vas proti Furlaniji. Že v sredo večer so pokali možnarji in se je odmeval njih grom celó po Gorici, koder je bilo tiho. Drugi dan so bili zvonik, trg pred crkvijo in papirnica okinčani z zastavami cesarskimi, avstrijskimi in slovenskimi. Slovesne maše, pri kateri so bili za častno stražo uniformirani gasilci Ritterjevi, udeležili so se občinsko starešinstvo, bar. Ritterjeva — dasi protestantovska — družina, — in vsi fabriški uradniki iz Stračic in Podgore. Po maši je prebral deželni poslanec in Podgorski starešina gosp. Andr. Kocijančič (grof Attems-ov oskrbnik) javno na trgu cesarjev odgovor z dotičnim pismom Primorskega c. kr. namestnika. Potem je bila svečana starešinstvena seja, v kateri se je vse to sprejelo v zapisnik. Poveličevala je slavnost muzična kapela Tržiška (Monfalkonska), ker Goriške ni bilo mogoče dobiti. Od vsega tega naša dva dnevnika „L' Isonzo“ in „Goriziano“ prav nič ne vesta. Kdo vé, ali jim je pa znana današnja proti-demonstracija?! Pravijo namreč, da je danes zjutraj „pri ss. križih“, vrh Podgorskega hriba, od koder je najlepši razgled na Gorico, vihrala velika — italijanska zastava s primernim velikoizdajnim napisom. Dvanajst let smo imeli v tem oziru mir — zdaj so začeli spet vganjati stare nor-

*) Pa ne po svoji. Stavec.

čije!! — Najboljši odgovor takim demonstracijam je gotovo nekaj, kar je sklenil te dni naš deželni odbor na korist tistim občinam v Lahih, katere je 21. maja t. l. toča zadela. Zbrali so se bili 28. maja v Gradišči župani in posestniki poškojenih vasi v posvèt, kako bi se jim dalo pomagati. Sklenilo se je, prositi deželne in državne pomoči. Deželni odbor je po tem takem brž odmenil nesrečnim ljudém 6000 gld. za seme, in te kot posojilo; nadejati se je pa, da prihodnji dež. zbor ne bo tirjal povračila. — Mestno-starešinstvene volitve, ki so bile pretekli teden, naklonile so zmago (?) „Isonzo"-vi stranki. Večina volilcev pa se ni udeležila volitev in „Goriziano" je le — pismeno, v svojih predalih, nasprotoval „Isonzo"-u. Sicer pa so bili kandidatje v II. volilni skupini taki, da lahko vsaka stranka za-nje glasuje (prošt baron Codelli, državni poslanec Fr. grof Coronini, in okrožno-sodnijski svetovavec v pokoji, pl. Claricini). Prepir vedni — prav otročji prepir — med „Isonzo"-m in „Goriziano"-m je bil postal med volitvami hujši. Mikavno je to, da je Goriziano" svojega nasprotnika moralno ubil s tem, da je priobčil strupen sestavek njegov od leta 1872. proti dvema kandidatoma, katera je „Is." letos vroče priporočal in s katerima je tudi zmogel. To sta gosp. prošt bar. Codelli in bogatin Strechel — tisti Strechel, ki je uni dan o volitvah za trgovsko zbornico sramotno padel. — Pretekle dni je bil v Gorici dvorni svetovavec g. dr. Lorenz z Dunaja in imel pogovore z merodajnimi osebami o zadevah kmetijske šole. Da bi se le ta stvar enkrat dognala do pravega konca!

Iz Tržaške okolice 1. junija (*Porečki biskup. Klunova afera. Voltaireova svečanost. „Edinost".*) Tudi mi smo imeli svoje „orientalno vprašanje". Kedo bode Porečki biskup? Tisoč in tisočkrat smo slišali ponavljati to vprašanje. Koliko kandidatov se je imenovalo za stari Porečki sedež! Med temi kandidati so bili tudi taki, katerih imena so menda navlašč zatrobili med svet, da to ž njimi neke ljudi mamili: bila so neka imena v Gorici in celó v Ljubljani le — „lückenbüsser-ji." Nek stari posvetni pregovor pravi: „k stari ljubezni se človek rad povrača". Tako je tudi tukaj. Prvi kandidat za Poreč je bil naš vrli mestni župnik gosp. Gl., in on bode — nadejamo se — v kratkem tudi imenovan za škofa. Preč gosp. Gl. bode gotovo mož na pravem mestu. Žalostno je, da se je stvar tako dolgo motala. — Ker o biskupu govorim, prihaja mi na misel Vaš prečastiti gosp. vladika Ivan Krizostom, o katerem ravno čitamo, da obiskuje te pa te kraje Ljubljanske škofije deleč sakrament sv. birme. In ker se rada misel misli pritakne, vsiluje se mi gospod Klunova zadeva. Bo li kaj kruha iz te moke, ali ne? Mogoče, da vse svetne in cerkvene oblasti v Avstriji in v Rimu niso zmožne rešiti — podelitve bornega beneficija. Še celó modri naši diplomatje so našli konec — orientalnemu vprašanju in prišli že skoraj do — kongresa, in vsa združena cerkvena in svetna modrost ne more razvozljati Klunove zadeve?! Stvar začenja že biti res interesantna. — Voltaireova slavnost v našem Trstu pretekli četrtek je bila tedaj — fiško. Ljudje so šli raji obedovat, nego poslušat neumne demonstrativne kvante naših „progressovcev". Bog daj norcem pamet! — Naša „Edinost" postane brž ko ne tednik. Bolje tako, ko da bi kak slovenski časnik poginil. — Pisal bodem še kedaj, če dovolite, Vašim „Novicam" *) Stara ljubezen ne zveni.

Iz Vipave 2. junija. (Napad pri belem dnevu. Letina.) Žal mi je, da moram „Novicam" le bolj otožne dopise pošiljati. *) 31. dne u. m. je prodal nek Gočan par volov na sejmu v Ajdovščini. Vračajočemu se proti domu okoli štirih popoldne z denarji (190 gold.) pridruži se neki človek; pogovarjaje se gresta dalje; ko se pa pot proti vasi Slapu zavije, neznanec udari Gočana z gorjačo tako močno po glavi, da se le-tá hipoma na tla zgrudi. Hudodelec ga denarja oropa ter meni pobegniti, a med tem časom si napadeni toliko zopet opomore, da tam bližnje ljudí na pomoč kliče, ki so napadnika dotekli. Hudo se jim je z nožem branil, ter vrgel denar od sebe, češ, da ga potem pustijo bežati. Naposled se jim je vendar posrečilo ga na tla podreti in zvezati ter ga prvo na Slap, od tam pa v sodnijo tirati. Pri zaslišanji je hudodelec zločinstvo koj obstal in celó ukazal v zapisnik vpisati grozilne besede: „Kedar pridem iz ječe, prvemu Vipavcu, ki ga dobim, trebuh razparam!" — Hudodelec je neki domá iz vasi B. poleg Il. Bistrice, in je nedavno bil izpuščen iz zapora. — Kaj pravite, dragi čitatelji „Novic", ali ni to krvoločni ris v človeški podobi? Da! in tacih zveri je čedalje več. Gorjé naši deželi, ako se tako zlo za časa ne zabrani! Kdo pa je kriv te zverinske divjačnosti, ki zdaj tako pogosto tudi našo deželo zadeva? Odgovor je lahek: Premehko ravnanje s tolovaji po ječah.**) Kaj se je pa tolovaju dandanes v ječi bati? Nič! Palic ni, železja ne, jed pa ima veliko boljo kakor siromak kmet, ki se od ranega jutra do poznega večera mora truditi, da si prisluži kak sold za — polento, velikokrat čisto nezabeljeno, med tem ko si potepuh v ječi kruh in jedi izbira, ter se mu o raznih časih še z vinom streže, ter ga na sprehod vodi! „Humanität" — kakor liberalci pravijo — je res lepa beseda — a humaniteta, ki se kazni vrednim hudodelcem skazuje, in na ta način mirne in poštene državljane vsakoršnim nevarnostim izpostavlja, taka humaniteta naj gre rakom žvižgat! — Zarod na trti, kakor tudi drugi poljski pridelki razen sadja dobro letino obetajo. Bog nam daj zdaj le suho in toplo vreme za srečno dozoritev.

Iz Preserja 2. junija. ***) — „Da se resnica prav spozná, je treba čuti dva zvoná", to so „Novice" že večkrat trdile, zato jim pošiljam te vrstice. Res je, da nas veseli, da je bil izvoljen g. J. Borštnik za odbornika v odbor za obdelovanje močvirja. On je mož, ki ima za to vse potrebne lastnosti, in le želeti bi bilo, da bi bili i drugi vsi odborniki tako vešči v tej stroki, kakor je g. Borštnik. Nikakor pa nismo in ne moremo biti zadovoljni z izvolitvijo njegovega namestnika Andreja Petelina, o čegar „precejšnji priljubljenosti" v naši okolici bi se lahko kaj več povedalo. Ker je pa bolje, da se umazano perilo domá opere, zato to opustimo. Le to še rečemo, da nam ne gre v glavo, kako je g. Borštnik mogel tega moža svojim volilcem tako gorko priporočati, med tem, ko šteje Borovnica z okolico dosti mož, ki mah in njega obdelo-

*) Jako drago nam bode. Vred.

*) Ko je bil ta dopis že natisnen, prejeli smo od gosp. H. U. iz S. dopis, ki vse potrjuje, o čemur pričujoči dopis poroča z dostavkom, da je hudodelcu Janez Vinčič imé, oropani gospodar pa je bil Fr. Jamšek iz Goč.

**) To isto potrjuje predsednik c. k. Moravske višesodnije z okrožnico, ki jo je nedavno razposlal c. k. sodnijam z opomnjo, naj s hudodelci v zaporih ne ravnajo tako mehkosrčno (milde), da se namen kazni popolno v nemar pušča. Skrajni čas je res, da ta opomin povsod resnica postane! Vred.

***) Izpustivši ostalo, kar ne spada ravno „ad rem", tudi v tem slučaju zvesti ostajamo svojemu gêslu „dveh zvonóv". Vred.

vanje bolje poznajo kakor Andrej Petelin. Vsaj je g. Borštniku menda dobro znano, da pri volitvi naj se gleda na sposobnost, a ne na prijateljstvo, česar se je pri svoji izvolitvi sam najbolje prepričal. Ker nam je povsod le za resnico, zato smo hoteli to povedati. Pravi Preserčan.

Iz Ljubljane. — Naš poslanec grof Hohenwart je v seji Dunajske zbornice poslancev 29. maja, ko je šlo za najvažnejšo točko nove pogodbe z Ogersko, tako klasično izvrstno govoril, da je govor njegov naredil v zbornici in zunaj nje velikansk vtisek. Zato vsi časniki, katerim je mar za blagor Habsburške monarhije, ponatiskujejo celi govor grofa Hohenwarta in ga ponatisnemo tudi mi drugi pot. Dokler ne pridejo taki možje, kakor je grof Hohenwart, na krmilo Avstrijske vlade, hirala bo Avstrija po nesrečnem dualizmu, ki je zdaj zopet za 10 let gotov, če se morebiti ne bo Magjarom poljubilo, ga zavreči pri prvi dobri priliki in tako popolno se ločiti od Avstrije, da jim le cesar Avstrijski ostane kralj Ogerski. Iz govorov, ki smo jih slišali v tej zborovi seji iz ust kolovodje ustavoverske stranke dr. Herbsta in druzih njemu podobnih liberalcev, se je razvidelo, da tudi poštenejši ustavoverci priznajo nesrečo dualistične sisteme. Prav hvaležni smo pa še posebno ustavovernemu poslancu dr. Sturmu, ki je naivno ali predrzno pa kar naravnost povedal, **zakaj** je ustavoverska stranka tako glasno in neprenehoma slavo pela dualizmu. Ne, da bi bil dualizem okrepčal moč države, ne, da bi bil ljudstva njena zadovolnejša naredil, — ne, ne, vsega tega ne, nam — je rekel dr. Sturm — je dualizem zato po volji, ker sta gospodstvo naše stranke in pa strankarsko ministerstvo nasledka dualizma. To so dr. Sturmove „Lichtseiten“ dualizma, al naš grof Hohenwart je dokazal, da te „Lichtseiten“ so „Schattenseiten“ za državo, dinastijo in narode Avstrijske. Jako važen in spomina vreden je grof Hohenwartov govor tudi o tem, da je rekel, da „noče umirajočemu ministerstvu zadnjih ur življenja njegovega greniti“. Grof Hohenwart z vso državnopravno stranko in celó mnogi ustavoverci so glasovali zoper predlog odsekove manjšine in vlade, ki naklada Avstriji (čujte!) novih bremen, al žalibog, padli so s 122 glasovi proti nasprotnimi 165, s katerimi so glasovali vsi ministri, Poljaki in drugi, izmed Kranjskih poslancev pa vladni: Dežman, Hotschewar, vitez Langer, dr. Suppan, grof Thurn. Nasproti so s Hohenwartom glasovali: grof Barbo, Herman, Nabergoj, Pfeifer, dr. Vošnjak, dr. Kleič, dr. Pražak in vsi poslanci, državopravne stranke, pa tudi grof Coronini, baron Kellersperg in drugi, celó dr. Herbst in Giskra. Ona petorica Kranjska se tedaj, naj velja kar hoče, drži načela, ki ga je dr. Sturm svetu v tej seji tako odkritosrčno razodel. Hvala mu!

— (*Iz seje družbe kmetijske 2. junija*), v kateri zraven 10 gosp. odbornikov sta bila pričujoča gospoda zastopnika sl. deželne vlade in sl. dež. odbora pl. Fladung in vitez dr. Kaltenegger, se je pod predsedstvom gosp. barona Wurzbacha razpravljalo mnogo predmetov. — Najprej se je obravnal dopis sl. ministerstva kmetijstva od 3. dne p. m., kateri državno podporo za letošnje leto določuje tako-le: za nakup Ugoviških ovnov 150 gold., — za nakup semena svilnih črvičev 100 gld., — za nakup Ruskega lanú in sadjerejo 350 gold., — za nakup plemenskih bikov Muriškega in Belanskega rodú, za vodnjake, mlekarstvo in za premije pri razstavah skupaj 2400 gold., — za premije pri gozdarstvu 500 gold. in premije zboljšanih senožet in planinskega gospodarstva 500 gold. Denar za nekatere teh predmetov je ministerstvo po deželni vladi brž izplačati dalo družbi kmetijski, o tistih podporah pa, ki so skupno namenjene mnogim predmetom, je ministerstvo ukazalo subvencijskemu odboru, naj poroča, kako misli dotično subvencijo razdeliti po posameznih razdelkih. In o tem se je razpravljalo v današnji seji. — Krajnemu šolskemu svetu v Podvelbu na Notranjskem sta se na njegovo prošnjo podelila dva Porentova panjova in pa 5 gold. za nakup čebel v namen šolskega poduka. — Po nasvetu podružnice Bohinjske Bistrice se dovoli, da Balantin Rozman v Nemških Rovtah sme sila težkega in hudega bika, ki ga za pleme ima že blizo 2 leti, mesarju prodati. — Vodnjak, ki ga je napravilo županstvo v Britofu, se more še enkrat preiskavati, predno se izplača druga polovica državne podpore, ter se za to naprosi gosp. nadinženir Pilc v Postojni. — Gosp. odborniku Seunigu se je izrekla topla zahvala za vpešni trud pri zadnjem nakupu 15 Muriških goved, ki so se na Štajarskem kupila za 2085 gld., po živabni dražbi v Ljubljani pa prodala za 1516 gld. — Velike koprive, ki jih je družbi poslal gosp. Reif iz Prage, je odbor izročil gosp. Skaletu, da jih vsadi na družbenem vrtu na Poljanah; preja iz teh kopriv pa je res tako lična in bela, da je svili podobna. — O novi gozdni postavi, ki jo je c. k ministerstvo kmetijstva poslalo družbi, je gosp. odbornik Salzer naznanil, da se bode o tej postavi posvetoval prihodnji občni zbor Kranjsko-primorske gozdarske družbe in potem poročilo poslalo kmetijskemu odboru, kar se je radostno na znanje vzelo.

— V pisarni družbe kmetijske so se te dni iz hrastovih kokonov, ki smo jih dobili iz Štajarskega, izlegli jako lepi in veliki metulji, katerih one že jajčica ležejo. Kogar ta živalica zanimiva, naj jo pride v pisarnico gledat, kjer tudi brezplačno jajčica dobi za daljo izrejo hrastovcev.

— (*Iz seje deželnega odbora 1. junija.*) Za svojega zastopnika v glavnem odboru za obdelovanje Ljubljanskega močvirja je deželni odbor izvolil c. k. stavbenega svetnika gosp. Franca Potočnika. — Dalje je odbor pritrdil predlogom dotičnih pomnoženih krajnih in okrajnih šolskih svetov, da se Franc Avser definitivno potrdi v učiteljski službi na enorazredni ljudski šoli na Bohinjski Beli, Jožef Potokar pa v službi vodje in nadučitelja na trirazredni ljudski šoli v Mokronogu. — Pogorelcem Tenetiškim je deželni odbor dovolil 400 gold. podpore iz deželnega zaklada. — S Tržaškim mestnim magistratom se je dež. odbor zedinil o načinu in pogojih, da se v Tržaški porodišnici rojeni Kranjski najdenci ne bodo za več let sprejemali na račun dežele Kranjske v Tržaško najdenišnico, ampak da se bodo z nezakonskimi materami vred 12. dan po porodu pošiljali na Kranjsko, — tje, kjer imajo matere domovinsko pravico. O istem načinu pogaja se zdaj deželni odbor Kranjski tudi z deželnim odborom Dunajskim.

— Veliko senzacijo je tukaj in na Notranjskem izbudila novica, da je dr. Razpet, veliko let delavni c. k. okrajni zdravnik v Postojni, iz „službenih ozirov“ prestavljen v Litijo, — bralcem „Novic“ iz zadnjih deželozbornih volitev glasoviti dr. Eržen pa iz Litije v Postojno. Komú tù veljá prislovica: „amoveatur ut *pro*moveatur“, pač ni težka uganjka, kdor pozná razmere fizikata Postojnskega in Litijskega.

— Za binkoštne praznike gredó z znižano ceno posebni železnični vlaki na Dunaj in z Dunaja v Ljubljano, Postojno, Reko, Trst in Benedke. Binkoštni pondeljek gre ob 10. uri dopoldne iz Ljubljane še poseben vlak v Postojno, kjer se slavna jama odpre ob

3. uri popoldne in odprta ostane do 6. ure. Ta vlak pride iz Postojne ob 9. uri v Ljubljano nazaj.

— Naš velecenjeni rojak gosp. J. Nolli je iz Zagreba došel pretekli teden v Ljubljano in ostane tù tako dolgo, da nastopi častni engagement pri veliki operi v Milanu.

— Narodnim muzikalnim krogom dobroznani gosp. Anton Heidrich je po dolgi pljučni bolezni umrl 4. dne t. m. Jutri popoldne ob 5. uri je pogreb njegov.

— Na „Cerkveni Glasbenik" se je oglasilo, kakor vredništvo poroča, že mnogo naročnikov. Vsaj tudi zasluži zdatne podpore.

— (*Panorama pl. Petagna z 180 steklenimi fotografijami*) različnih dežel, mest, slapov in druzega več, ki jih vidimo zdaj drugi pot v Ljubljani, je jako zanimiva vsacemu, kdor v velikih in ličnih slikah želí videti imenitne kraje svetá. Nekatere predstave so res tako lepe, da se jih človek ne more dosti nagledati, zato naj nihče in tudi šolska mladina ne zamudí gledat iti ta optično-mehanični kabinet Petagnov, ki je za majhno vstopnino 20 soldov razpostavljen v nekdanji Lercherjevi štacuni na velikem trgu. Le nekaj je, česar pogrešamo, in to je, da so napisi krajev, mest itd. le v Francoskem jeziku in da se nekateri na oglajenem steklu težko beró. Ker menda ta razstava ne ostane dolgo tukaj, naj se podviza z ogledom vsak, kogar zanimajo prave podobe svetá.

— (*Sokolskega izleta na Rožnik*) se je zadnjo nedeljo vdeležilo le malo društvenikov v obleki, tem več pa drugih ljudi, ker je bilo vreme lepo. Videti je bilo celó dva žandarja, pa vendar ni bilo nobenega pretepa. Za večer namenjeno „besedo" na čitalničnem vrtu in predstava sokolov je bil dež zamočil, pa je bila veselica vendar živahna.

— („*Brencelj*" *št. 9. in 10.*) ima zopet obilno dobrega šaljivega in zabavljivega blaga v besedi in podobi, ter kaže, da, čeravno že več let izhaja, se vendar ne stara. Na zadnji strani kaže v dveh podobah nasledek „kulturkampfa" na Pruskem, ki je ta, da zdaj po cesarji streljajo.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Nova pogodba z Ogri je gotova. S 43 glasovi večine je zbornica poslancev sprejela najvažnejšo točko pogodbe — davkovsko povračilo — tako, kakor ste jo vlada Dunajska in Ogerska načrtali. Vse druge točke se bodo gladko rešile. Najživahnejši boj je bil 29. maja o gori navedeni točki. Zanimivo je bilo to, da ta dan sta dr. Herbst in grof Hohenwart, sicer si načelna nasprotnika, bila edina, vsak se ve da z drugimi razlogi, zoper vladni predlog.

Grof Hohenwarth je začel svoj govor s tem, da je rekel, da pogodba z Ogri ne ugaja ne najponižnejšim zahtevam; ne v Avstriji ne na Ogerskem ni nikogar, kateremu bi ta pogodba po volji bila. Še celó možje, ki so zmiraj z vlado vlekli, so tako govorili zoper ministerstvo, da zdaj opoziciji ne ostane skoro nič. Mi bi se še ne vstrašili denarnih žrtev, ako bi ž njimi le moglo se kaj dobrega doseči za cesarstvo, al vse nevarnosti, kar jih je zdaj, naj se nepremenjene prenesó v novo dôbo. Že leta 1867. so rekli, da je mera tega, kar se je Ogrom dalo, polna, zdaj pa nas hočejo zapeljati zopet za 10 let! „Domoljubje prepričanja" se po takem umakne „domoljubu strahu"! Saj vidimo, za koliko na slabjem smo za letom 1867. Obupno se borite obe polovici cesarstva za svoj obstanek. Pogodba, ki se ima zdaj skleniti, ni sporazumljenje dveh za eno reč vnetih prijateljev, ampak ona je pogodba dveh nasprotnih si sovražnikov. Mi na desni strani pač nismo pričakovali druzega, saj že davno vemo, kam bo peljala kratkovidna politika. Takrat, ko je pogodbi pretekel obrok, polenili so se in djali roke križem, zato je bila vsa ta reč že izprva izgubljena. Ne en del cesarstva — oba sta preobložena po sistemi leta 1867. ustanovljeni. Po tej sistemi propada blagostanje narodov. Tega niso znali, da bi bile Ogrom složnim se nasproti postavili složne dežele naše polovice cesarstva; naša krivda je tudi, da so Magjari premogočni postali. Da! še celó v Pešto so šli z Dunaja prosit Ogre, da bi se vteknili v naše zadeve. Kdo bo o takih razmerah metal kamenje po Ogrih? Saj jim je bilo lahko pozabiti, da za vse, kar so in kar imajo, se imajo zahvaliti nam. Le neomajljivi zvestobi narodov do cesarske rodovine se je zahvaliti, da zavoljo tega, ker se pravica ni spoštovala, se niso pokazale težnje, ki bi bile hotele raznesti državo . . . Avstrija bo mogla klubovanje Magjarov podreti le, če bo postavljena na svobodni, pa tudi zgodovinski podlagi Nesrečna sistema od leta 1867. je zakrivala politično našo slabost, in vničuje vsak gospodarski napredek. Kar se pa tiče žuganja z unanjimi nevarnostmi, naj bi Ogerska stopila na našo stran s ponosnim nekdanjim „junaštvom". Al Ogerska je porabila našo zadrego za to, da bi jej več privolili. Zdaj pa, ko imajo prebivalci tako že bremen čez glavo, se nova ne smejo nakladati za Ogersko!!

— Dualistični bankovci, na eni strani z nemško, na drugi z magjarsko besedo, se že tiskajo. Tedaj le Nemec in Magjar veljá v Avstrijski državi!

Hrvaško. Iz Karlovca. — Strašen požar je pokončal 42 hiš in vojno kosarno. Presvitli cesar je pogorelcem nemudoma poslal 2000 gold.

Nemčija. Iz Berolina. — Stari cesar Viljem je bil 2. dne t. m. zopet v smrtni nevarnosti, ko se je v kočiji ob 2. popoldne peljal „pod lipami". Z okna neke bližnje hiše je dvakrat na-nj strelil nek dr. Nobiling in mu 32 šreteljnov zagnal v levo lice in levo roko. Krvavega in strahu onemoglega so pripeljali domu. Zdravniki poročajo, da se za zdaj ni treba bati hudih nasledkov. Oni hudodelec spada v tisto bando socijálistov, ki jih je rodil brezverski liberalizem današnjih dni, ki je tudi oče glasovitega „kulturkampfa", kateri je iz Pruskega se razširil po svetu! Ko je hudelca preiskovalni sodnik vprašal, zakaj je cesarja napadel? je odgovovil: „to je moja reč; za menoj bodo še drugi prišli."

O Rusko-Turških zadevah. Kongres je zdaj gotov in bode — če najnovejše dogodbe v Berolinu ne ustavijo diplomatične ure — 13. dne t. m. Tudi grof Andrassy bo šel h kongresu, ker se dogodbe na jugu dotikajo eminentno Avstrijskih interesov. Pa zakaj? Zato, ker se po pogodbah sv. Štefanskih okrepčá slavjanski element na jugu. Se ve, da gre Magjaru Andrassyu v prvi vrsti za to, da se Slovani še dalje pritiskajo ob steno. Je pa li to dobro za Avstrijo ali ne, bo kazala prihodnost. Sicer pa grof Andrassy na kongresu ne bo godel na prve gosli, ker te ima v rokah Rusija.

Žitna cena

v Ljubljani 1. junija 1878.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 10. — banaška 10 fl. 5. — turšice 6 fl. 20. soršice 6 fl. 80. — rží 6 fl. 34. — ječmena 5 fl. 63. — prosa 7 fl. 3. — ajde 5 fl. 85. — ovsa 3 fl. 25. — Krompir 2 fl. 50 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih naslednikov v Ljubljani.